

Medisch

Preventieve slik- en kauwspier-oefeningen effectief

Lisette van der Molen onderzocht 2 preventieve slik- en kauwrevalidatiemethoden en beschreef de resultaten in haar proefschrift 'Preventive rehabilitation in patients treated with chemoradiation for advanced head and neck cancer'. Zij analyseerde gegevens van patiënten met een maligne tumor in het hoofd-halsgebied die chemo- en radiotherapie ondergingen. Een intensief programma van slik- en kauwspieroefeningen bleek goed uitvoerbaar en de therapietrouw bleef hoog. De preventieve revalidatie leek de slik- en kauwproblemen te beperken en verminderde stem- en spraakproblemen. De methode is opgenomen in het nieuwe hoofd-halsrevalidatieprogramma dat Van der Molen ontwikkelde in het Nederlands Kanker Instituut-Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis. (Bron: Universiteit van Amsterdam)

Immuunsysteem in ontwikkeling

De speekselklieren produceren mucine dat het slijmvlies smeert en antimicrobiële stoffen bevat. Deze stoffen zijn onderdeel van het specifieke en van het adaptieve immuunsysteem. Bij zeer jonge kinderen is het immuunsysteem nog niet volledig ontwikkeld: deze ontwikkeling vindt plaats in de leeftijd van 10 tot 12 jaar.

Zweedse onderzoekers baseren een mogelijke verklaring voor een grotere vatbaarheid voor ziekten bij kinderen en een minder goed te versterken immuunsysteem bij kinderen dan bij volwassenen, op de speekselsamenstelling van kinderen. Aan de Universiteit van Malmö is onderzocht of de aanwezigheid van specifieke en adaptieve componenten in het speeksel verandert met de leeftijd. De resultaten van het onderzoek van het speeksel van 200 gezonde mensen liet zien dat kinderen een kleinere hoeveelheid van de verworven (adaptieve) antistof immunoglobuline A in hun speeksel hebben dan volwassenen. De hoeveelheid van de meeste specifieke stoffen was wel gelijk bij kinderen en volwassenen. (Bron: Gezondheidsnet)

Verwijzing

De actuele agenda, overige berichten en aanvullende personalia zijn te vinden op de website (www.ntvt.nl) en in de digitale Nieuwsbrief.

Concentratie ziekenhuiszorg versus mededingingsrecht

In de recente discussies over de ziekenhuiszorg heeft de concentratie van behandelingen een belangrijke plaats. In zijn artikel 'Concentratie van ziekenhuiszorg - iemand moet het doen, maar wie?' bespreekt mr. drs. J.J. Rijken de juridische ruimte van verschillende partijen om over dit onderwerp beslissingen te nemen. De auteur stelt vast dat het verdelen van behandelingen tussen ziekenhuizen, het zogenaamde 'kwartetten', een hoofdzonde is wanneer men deze kwestie beziet vanuit het mededingingsrecht. Andere samenwerkingsvormen tussen ziekenhuizen en de inkoopvereniging tussen de zorgverzekeraars bevinden zich, juridisch gezien, in een grijs gebied.

Hier ligt een taak voor de Nederlandse Mededingingsautoriteit. De overheid beschikt met de *Wet op bijzondere medische verrichtingen* over een geschikt

wettelijk instrument om een en ander in goede banen te leiden. Met het Europese recht zal eveneens rekening moeten worden gehouden. Tot slot vraagt Rijken zich af of de kwaliteitswinst van deze concentraties wel zal opwegen tegen de nadelen; minder keuzevrijheid en zorg verder van huis. Daarvan heeft vooral de patiënt, om wie het toch zo vaak gaat in het gezondheidsrecht, waarschijnlijk het meest te lijden. (M.A.J. Eijkman, redactie-medewerker)

(Bron: *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2011; 35: 544-560)

© Nationale Beeldbank

TIA reduceert levensverwachting met een vijfde

Voor 50-plussers kan een 'transient ischaemic attack' (TIA) de levensverwachting met 20% doen afnemen. Dit werd aangetoond in een onderzoek van Melina Gatteleri en anderen.

De onderzoekers identificeerden ruim 22.000 volwassenen in New South Wales in Australië die in de periode 2000-2007 in een ziekenhuis waren opgenomen vanwege een TIA. Zij vroegen van de patiënten de medische gegevens op en gingen na hoe groot de mortaliteit was in deze groep in vergelijking met die in de algemene populatie. Van de TIA-patiënten was 1 jaar na opname 91,5% nog in leven. De verwachte overleving op basis van de populatiegegevens was 95%. Na 5 jaar waren de verschillen groter: ruim 67% was nog in leven tegenover een verwachte overleving van ruim 77% van de algemene populatie. Aan het eind van de onderzoeksperiode was de

overleving van TIA-patiënten 20% lager dan verwacht.

Bij deze bevindingen is een kanttekening op zijn plaats omdat TIA's slechts een gering effect blijken te hebben op de levensverwachting van patiënten jonger dan 50 jaar. Patiënten in de leeftijd van 75 tot 84 jaar lopen het grootste gevaar: hun relatieve risico op overlijden na een TIA was bijna 8 keer groter dan voor patiënten jonger dan 50 en, zeer opmerkelijk, 11 keer groter dan voor mensen van 85 jaar en ouder.

Op grond van het onderzoek werd geconcludeerd dat zelfs een TIA die zich jaren eerder heeft voorgedaan nog een voorspellende waarde heeft voor de levensverwachting. Over dit onderzoek verschijnt binnenkort in het tijdschrift *Stroke* het artikel 'Relative survival after transient ischaemic attack'. (Bron: *Medisch Contact*)

Cognitie verslechtert door parodontitis

In de pathogenese van de ziekte van Alzheimer spelen ontstekingen een significante rol. Uit eerder onderzoek bleek dat perifere systemische infecties van invloed zijn op patiënten met de ziekte van Alzheimer. Omdat deze leidt tot cognitieve disfunctie en omdat parodontitis een chronische, perifere ontsteking is, werd door het New York University College for Dentistry onderzoek verricht naar mogelijke relaties tussen beide. De onderzoekers gingen ervan uit dat ouderen met parodontitis of met een groot aantal ontbrekende gebitselementen een grotere mate van cognitieve disfunctie zouden hebben dan ouderen zonder parodontitis of met een gering aantal ontbrekende gebitselementen. Zij veronderstelden verder bij ouderen met parodontitis een grotere mate van cognitieve disfunctie aan te treffen bij diegenen met een groot aantal ontbrekende gebitselementen dan bij ouderen met een gering aantal ontbrekende gebitselementen. Het onderzoek naar de mogelijke effecten van parodontitis of het verlies van gebitselementen op de cognitieve functies werd verricht met behulp van 2 geheugentesten bij Denen van 70 jaar oud.

Uit het onderzoek kwamen 4 opmerkelijke bevindingen naar voren. Ten eerste scoorden mensen met parodontitis gemiddeld lager op 1 van de geheugentesten dan mensen zonder parodontitis ($p < 0,05$). Ten tweede scoorden ouderen met veel ontbrekende gebitselementen lager op beide geheugentesten dan ouderen met weinig ontbrekende gebitselementen ($p < 0,05$). Ten derde was de relatie tussen parodontitis en beide geheugentesten afhankelijk van het aantal ontbrekende gebitselementen ($p = 0,03$ en $p = 0,06$). Ten slotte bleken genoten opleiding en eerdere cognitieve scores (op 50-jarige leeftijd) belangrijke covarianties te zijn.

De gecorrigeerde gemiddelde score op 1 van de geheugentesten was significant lager bij de ouderen met dan bij de ouderen zonder parodontitis. Voor de gecorrigeerde gemiddelde score op de andere geheugentest moet worden opgemerkt dat deze relatie alleen significant was bij ouderen met weinig ontbrekende gebitselementen. Volgens de onderzoekers bieden de onderzoeksresultaten voldoende aanleiding voor de stelling dat parodontitis van invloed kan zijn op de cognitie.

(Bron: *J Alzheimers Dis* 2011)

Nikkel van invloed op schildklierhormonen

Braziliaanse onderzoekers publiceerden over een longitudinaal onderzoek naar de conditie van het parodontium van patiënten met een nikkelallergie die werden behandeld met conventionele en met nikkelvrije orthodontische apparatuur. Er werden 42 personen met nikkelallergie gerandomiseerd verdeeld over 2 groepen van 21 personen: 1 groep werd behandeld met conventionele en 1 groep met nikkelvrije orthodontische apparatuur. De conditie van het parodontium (gingivahyperplasie en veranderingen in kleur en bloeding) werden in kaart gebracht voorafgaand aan de behandeling en vervolgens iedere 3 maanden gedurende 1 jaar, met gebruikmaking van de Löe Index. De beoordelingen werden blind uitgevoerd door 1 gekalibreerde onderzoeker en

werden gevolgd door preventieve behandelingen en voorlichting over mondverzorging. De onderzoeksresultaten lieten zien dat de conditie van het parodontium van de groepen niet verschilde gedurende de eerste 9 maanden van de behandeling, maar er werden wel significante verschillen gevonden na 9 en 12 maanden (respectievelijk $p = 0,039$ en $p = 0,047$). Patiënten met conventionele orthodontische apparatuur hadden een hogere gemiddelde score op de Löe Index dan degenen met nikkelvrije apparatuur. De onderzoekers concludeerden dat de gezondheid van het parodontium van patiënten met nikkelallergie beter is als zij worden behandeld met nikkelvrije dan met conventionele orthodontische apparatuur.

(Bron: *Angle Orthod* 2011)

Tandheelkundig

Gewone micro-organismen versnellen ontsteking

Aan de Queen Mary University of London is aangetoond dat de gebruikelijke micro-organismen in de mond werken als katalysator bij het ontstaan van gingivitis en parodontitis. De onderzoekers hopen met deze ontdekking te kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van preventieve middelen. Zij publiceerden over hun onderzoek in het tijdschrift *Cell Host and Microbe* (2011; 10: 302-306).

In 2 groepen muizen werd *Porphyromonas gingivalis* in de mond aangebracht. De ene groep had de gebruikelijke micro-organismen in de mond en de andere groep werd grootgebracht in een volledig bacterievrije omgeving. De muizen met de gebruikelijke micro-organismen in de mond ontwikkelden parodontitis, terwijl de muizen in de bacterievrije omgeving ziektevrij bleven. Het inbrengen van *Porphyromonas gingivalis* leidde bij de muizen die onder gewone omstandigheden leefden tot een grote toename van de aantallen micro-organismen die zich in de mond bevonden. Geringe aantallen *Porphyromonas gingivalis* hadden bij deze muizen een groot effect op zowel het immuunsysteem als het inflammatoire systeem, stelde onderzoeker professor Mike Curtis. Professor Farida Fortune, decaan van de afdeling Tandheelkunde aan Queen Mary, bevestigde dat het onderzoek hoopvol was voor patiënten met parodontitis, maar benadrukte het belang van niet roken en een goede mondhygiëne. (Bron: Queen Mary University of London)

KRM Aspirantenregister open voor aanmelding

Vanaf januari 2012 kunnen mondhygiënist met voldoende werkervaring die nog niet beschikken over de benodigde 160 scholingspunten voor het Kwaliteitsregister Mondhygiënist (KRM) zich inschrijven in het aspirantenregister, mits zij voldoen aan de overige vereisten. Met 32 scholingspunten, behaald in 2011, kunnen mondhygiënist zich registreren als aspirant en doorwerken naar een reguliere KRM-registratie. Voor de reguliere registratie blijft onverminderd de hoofdregel bestaan dat binnen 5 jaar 160 KRM-punten moeten zijn behaald. Het Aspirantenregister kan hierbij een hulpmiddel zijn. Voor een aanmeldingsformulier en meer informatie kan men de website kieskrm.nl raadplegen.

Personalia

E.C.I. Veerman benoemd tot hoogleraar

Per 1 oktober is prof. dr. E.C.I. Veerman benoemd tot hoogleraar in de orale biochemie bij de afdeling Conserverende en Preventieve Tandheelkunde van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA). Enno Veerman was voorheen bijzonder hoogleraar in de orale biochemie aan het ACTA via The Skeletal Tissue Engineering Group Amsterdam.

Van der Velden ontvangt Gies Award

Prof. dr. U. van der Velden ontving onlangs de William J. Gies Award vanwege zijn uitstekende bijdragen op het gebied van de parodontologie. In samenwerking met de William J. Gies Foundation van de American Dental Education Association (ADEAGies Foundation), werd een van de 'Gies Awards' voor 2011 door de American Academy of Periodontology - ter nagedachtenis aan Arthur Hastings Merritt - aan Van der Velden toegekend. De ADEAGies Foundation heeft tot doel de mondgezondheid te verbeteren door middel van programma's die het onderwijs, onderzoek, leiderschap ondersteunen en erkennen.

Professor Van der Velden is emeritus hoogleraar parodontologie en directeur van het postdoctorale programma in de parodontologie van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam. Hij is tevens erelid van de Nederlandse en Britse Vereniging voor Parodontologie.

Promoties

L. Mei

Op 26 september is Li Mei gepromoveerd aan de Rijksuniversiteit Groningen op zijn proefschrift 'Bacterial adhesion forces and biofilm prevention on orthodontic'. Zijn promotoren waren prof. dr. ir. H.J. Busscher, prof. dr. H.C. van der Mei en prof. dr. Y. Ren.

Met een toenemende vraag naar orthodontische zorg is het relevant kennis te verwerven over biofilmmadhesie, de hechting van bacteriën aan en rondom de materialen die de orthodontist in de mond plaatst. Van de orthodontische materialen oefenden ruwe cementoppervlakken de sterkste hechtingskrachten uit op bacteriën in de mond, zo bleek uit onderzoek dat Li Mei verrichtte met behulp van 'atomic force microscopy'. Bacteriën hechten zich vervolgens het sterkst aan roestvrij staal en glazuur. Hoe meer tijd er verstreekt hoe krachtiger de hechting van de

biofilm werd, bleek verder. Mei toonde aan dat dit is te verklaren uit het ontstaan van zogeheten waterstofbruggen. Wanneer er speeksel voorkomt, neemt de hechtingskracht sterk af. Ook de mate van elektrische geleiding van een materiaal had invloed op de hechtingskracht. Wanneer aan een composiet quaternair ammonium werd toegevoegd, verminderde de hechtingskracht van bacteriën.

D.L. Gambon

Aan de Vrije Universiteit Amsterdam promoveerde op 11 oktober Dien Gambon op haar proefschrift 'Dental erosion in children: risk factors in daily life in the 21st century'. Haar promotoren waren prof. dr. A. van Nieuw Amerongen en prof. dr. E.C.I. Veerman. Co-promotor was dr. H.S. Brand.

Kindertandarts Gambon ontdekte dat de oorzaak van erosie bij jongeren niet alleen bij frisdrank ligt maar ook wordt veroorzaakt door zuur snoep-

Melissa Schipper is tandartsassistent 2011

Melissa Schipper werd op zaterdag 5 november 2011 tijdens de Landelijke Standby-dag verkozen tot 'Tandartsassistent van het Jaar 2011'. Ze mag zich met deze titel 1 jaar inzetten als ambassadeur voor het assistentenvak. Daarnaast bestond haar prijzenpakket uit 1 jaar lang gratis deelname aan Edin-cursussen, deelname aan een Edin-cursusreis naar Malaga en een champagnebrunch voor haar hele mondzorgteam.

Schipper werd met Myrelly Lichtenberg en Margo Langelaar op 8 oktober 2011 door een jury uit 10 genomineerden geselecteerd als finalist. De jury, bestaande uit hoofdredacteur Maria de Vries van het vakblad *Standby*, tandarts Gejo Vermij en trainer Cecil Penso, en het

publiek koos uiteindelijk met 57% van de stemmen voor Schipper, die in Naarden werkzaam is in de Tandartspraktijk Geriatrie. "Werken met ouderen is zeker een uitdaging en je kunt er veel van leren. Het is een heel mooi vak en een eer om met ouderen te werken. Mijn enthousiasme wil ik graag overbrengen op anderen!", reageert Schipper op haar benoeming.

van haar proefschrift luidde 'The impact of the ART approach on dental anxiety and pain experience in schoolchildren in Brazil'. Haar promotoren waren prof. dr. N.H.J. Creugers uit Nijmegen en prof. dr. S.C. Leal uit Brazilië, haar copromotor was dr. J.E. Frencken.

M. von Böhl

Martina von Böhl is op 14 oktober gepromoveerd op haar dissertatie met als titel 'Changes in periodontal ligament and dental pulp after experimental orthodontic tooth movement'. Von Böhl heeft sinds 2007 een eigen orthodontische praktijk en werkte binnen de vakgroep Orthodontie en Craniofaciale Biologie van het Universitair Medisch Centrum

goed, zoals lollies, zure matten, jawbreakers en candy sprays. Bij veelvuldig snoepen of als het snoepgoed lang in de mond wordt gehouden, kan de afbraak ernstige vormen aannemen. De promovenda liet zien dat de consumpties die in kantines van middelbare scholen worden verkocht, kunnen bijdragen aan erosie bij scholieren. Bijna driekwart van de daar verkochte dranken was potentieel eroderend. Gambon pleit onder meer voor een beperking van het aanbod aan eroderende producten, van de openingstijden van de schoolkantines en het verwijderen van frisdrankautomaten op scholen. (zie *Ned Tijdschr Tandheelkd* 2012; 119: in druk, nummer 1).

D. Matos de Menezes Abreu

Op 13 oktober verdedigde Daniëlle Matos de Menezes Abreu uit Brazilië met succes haar proefschrift en verwierf daarmee haar doctorstitel aan de Radboud Universiteit Nijmegen. De titel

St Radboud in deeltijd aan haar proefschrift. Haar promotoren waren prof. dr. A.M. Kuijpers-Jagtman en prof. dr. Y. Ren; haar copromotor was dr. J.C. Maltha.

Bij een behandeling met orthodontische apparaat wordt druk op een gebitselement gezet om dit te kunnen verplaatsen. Martina von Böhl onderzocht wat er gebeurt in het parodontale weefsel. Ook bekeek zij of het pulpaweefsel verandert als een gebitselement wordt verplaatst. Ze concludeerde onder meer dat orthodontische verplaatsing van een gebitselement zelf geen onomkeerbaar effect heeft op het pulpaweefsel in jonge en volwassen ratten.

A.R. Soehardi

Eveneens op 14 oktober promoveerde Antariksa (Rik) Soehardi op zijn proefschrift 'Preimplant surgery for patients with compromised edentulous jaws: Some potential solutions'. Zijn promotoren waren prof. dr. P.J.W. Stoelinga en prof. dr. G.J. Meijer.

Soehardi specialiseerde zich aan de Radboud Universiteit in Nijmegen als mond-, kaak- en aangezichtschirurg en is als staflid verbonden aan de afdeling Mond-, Kaak- en Aangezichtschirurgie van het Universitair Medisch Centrum St Radboud. Zijn aandacht is vooral gericht op reconstructieve chirurgie, waarbij hij gebruikt maakt van bottransplantaten en implantaten.

Een patiënt met extreme botreductie van de kaken na extractie van de dentitie, vormt

Promovendi Von Böhl en Soehardi en hun kinderen.

een uitdaging voor een chirurg en een tandarts-prothetist. Sinds de introductie van implantaten zijn er aanzienlijk betere mogelijkheden voor deze patiënten. De laatste 25 jaar is er veel vooruitgang geboekt om door middel

van pre-implantaire chirurgie de condities te scheppen voor een voorspelbaar en goed resultaat met betrekking tot een implantaatgedragen prothetische constructie, waardoor een normale functie mogelijk wordt. Soehardi onderzocht 2 chirurgisch-prothetische oplossingen voor patiënten met dergelijke ernstig atrofische kaken.

E. van Haaren

Op vrijdag 28 oktober is Emil van Haaren gepromoveerd aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Zijn dissertatie had als titel 'Clinical, mechanical and biological aspects of impaction bone grafting in orthopaedic revision implantology'. Zijn promotoren waren prof. dr. J. Klein Nulend en prof. dr. P.I.J.M. Wuisman (†).

Uit het promotieonderzoek bleek dat, vooral bij grotere botdefecten, de primaire stabiliteit van de reconstructie van groot belang is voor de overleving. De bone impaction grafting-techniek is een geaccepteerde methode om botdefecten te behandelen. Van Haaren keek vanuit biomechanisch en biologisch oogpunt hoe de benodigde hoeveelheid donorbot zou kunnen worden verminderd. Hij testte synthetische botvervangingsmaterialen chirurgisch en mechanisch buiten het lichaam

op geschiktheid. Tevens keek hij of bioresorbereerbare matjes geschikt zijn om de contour van het bot te herstellen. Deze materialen leken in de experimentele setting goed bruikbaar, verder klinisch onderzoek moet hun waarde in de praktijk aantonen. Vanuit de biologische invalshoek onderzocht Van Haaren of cellen die betrokken zijn bij het ombouwproces kunnen worden gestimuleerd door groeifactoren. Zijn resultaten suggereren dat bepaalde groeifactoren een stimulerend effect hebben op de differentiatie van stamcellen. Mogelijk kan hierin een alternatieve celbron worden gevonden.

G.O. Gallucci

Op 9 november promoveerde German Oscar Gallucci aan de Vrije Universiteit Amsterdam op het proefschrift met als titel 'Fixed implant rehabilitations of the edentulous jaw'. Zijn promotor was prof. dr. D. Wismeijer.

Het onderzoek had ten doel om door middel van klinisch onderzoek wetenschappelijk bewijs te vinden voor de indicatie van verschillende behandelprotocollen voor de behandeling van de edentate mandibula met vaste prothetische constructies op implantaten. In zijn proefschrift beschrijft Gallucci meerdere succesfactoren voor het vastgroeien van implantaten in het bot; regulerende factoren als de (mond)gezondheid van de patiënt, de occlusie en articulatie, parafunctionalities, de verdeling van de implantaten over de tandboog, de dimensies van het implantaat zelf, het materiaal van het implantaat, de eigenschappen van het implantaatoppervlak en de primaire stabiliteit. De aanbevelingen voor het te kiezen belastingsprotocol van implantaten werden beschreven en er werd ingegaan op de uitvoering van de prothetische constructies, de

direct aan het prothetische deel van de behandeling gerelateerde resultaten en de mechanische en biologische complicaties die voorkomen bij patiënten met vaste constructies op implantaten in de edentate mandibula.

L.K. Weng

Op 11 november promoveerde Lye Kok Weng op het proefschrift met als titel 'Cementation considerations of a modular endoprosthesis for mandibular reconstruction'. Weng geeft leiding aan een afdeling voor orale en maxillofaciale chirurgie in het academisch ziekenhuis Chnagi General Hospital in Singapore. Zijn promotieonderzoek werd mede mogelijk gemaakt door de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn promotoren waren prof. dr. J.A. Jansen, prof. dr. M.A.W. Merx en prof. dr. H. Tideman.

Lye Kok Weng onderzocht inzake de mandibulaire endoprothese het risico van thermische schade, de weefselrespons bij botcement van gecementeerde endoprothesen met en zonder invloedsfactoren zoals radiatie, het gebruik van nieuwe cementen met een verbeterde bioactiviteit op basis van polymethylmethacrylaat. Uit het onderzoek bleek dat het gebruikte botcement geen significante invloed heeft op het omliggende mandibulaweefsel. Zelfs niet bij toepassing van postoperatieve radiotherapie. Daarnaast vertoonden gemodificeerde cementen verminderde mechanische integriteit. Dat betekent dat de cementen niet in staat zijn om zonder extra ondersteuning de initiële stabilisatie van een endoprothese te bieden. Het zoeken naar het ideale botcement is nog niet ten einde, aldus de promovendus.

Congresnieuws

Cerate® porseleinen facings

Voor de zeventiende maal sinds 2007 hield Keur en Sneltsjes op 4 en 5 november 2011 een tweedaagse cursus over het toepassen van zogeheten Cerinate® 'lumineers'. Het bijzondere van deze porseleinen facings is hun extreem geringe dikte van slechts 0,2 mm. De mogelijkheid om minimaal invasief te werken is daarmee een van de sterke punten van dit systeem.

Cerate® facings bestaan al sinds de jaren '90 van de vorige eeuw. Omdat ik zelf ooit 19 jaar geleden een aantal van deze facings had geplaatst en deze nog steeds geheel intact functioneren, was ik benieuwd of het systeem nog altijd hetzelfde is gebleven. Dat bleek inderdaad het geval te zijn, al zijn de porseleinen schildjes nu nog dunner en is

de sterkte van het porselein groter geworden. Gebleven is dat de gepatenteerde productie plaatsvindt in 1 laboratorium te Santa Maria in Californië, de Verenigde Staten, en dat de verwerking van de Nederlandse opdrachten via Keur en Sneltsjes gaat.

De cursus werd gegeven door de Amerikaanse tandarts Michael Schneider die een enorme ervaring heeft met Cerinate® facings. Hij gaf talloze voorbeelden van geslaagde behandelingen. Meestal worden minimaal 4 facings geplaatst. Zelfs porseleinen kronen kunnen van een Cerinate® facing worden voorzien. De facings kunnen worden gemaakt met een opaciteit van 30% tot 75%. Voor de plaatsing is een totaalpakket beschikbaar met de juiste etsmaterialen en bondings en

de noodzakelijke composietcementen en, het belangrijkste van alles, de try-in pasta's in diverse kleuren en opaciteiten. Daarmee werd in het praktische gedeelte flink geoefend.

Omdat deze facings ultradun zijn, kunnen ze in het laboratorium zo worden gemaakt dat ze vrijwel naadloos aansluiten aan het ongeprepareerde gebitselement. Hooguit moet er approximaal wat ruimte worden geslepen, maar verder is dit een onovertroffen oplossing voor patiënten die een mooie en slijtvaste frontvoorziening willen zonder dat er noemenswaardig moet worden geslepen.

Wanneer er sprake is van een scheefstand van de gebitselementen in het front is correctief beslijpen noodzakelijk voor

het verkrijgen van een mooie regelmatige stand. Dit wordt zonder anesthesie gedaan want het is dank zij de dunne facings in principe niet nodig om tot in het dentine te komen.

Om de patiënt een idee te geven van de esthetische mogelijkheden is het tegenwoordig gebruikelijk om een composietmockup te (laten) maken. Schneider toonde een snelle en voordelige methode door direct in de mond een mockup van witte kneedbare orthodontische was te maken. Want ook in de Verenigde Staten wordt de financiële crisis gevoeld: zelfs patiënten met een goede tandartsverzekering gaan niet meer naar de tandarts omdat ze de parkeerkosten niet meer kunnen betalen. (A.M. van Luijk, redacteur)

Bella figura

Tijdens het najaarscongres van de Nederlandse Vereniging voor parodontologie op 11 november 2011 spraken 4 vooraanstaande Italiaanse onderzoekers over parodontologie en esthetiek. Onder de titel 'Bella Figura' behandelden zij de mogelijkheden van herstel van beschadigde weefsels.

In een lezing over regeneratie van bot liet Pierpaolo Cortelli zien

dat ernstig bedreigde gebitselementen vaak kunnen worden behouden. Voorwaarde is dat plaque en lokale infecties van tevoren onder controle worden gebracht en dat patiënten zorgen voor goede mondhygiëne en regelmatige controle. Patiënten mogen niet roken. Als het niet lukt om te stoppen, moet het aantal sigaretten in ieder geval worden teruggebracht tot minder dan 10 per dag. Stress moet eveneens worden vermeden en eventuele diabetes moet goed worden gereguleerd. Verkenkende onderzoeken laten zien dat het onder die omstandigheden mogelijk is ernstig gereduceerd bot te regenereren en gebitselementen in ieder geval jarenlang te behouden.

De mogelijkheden van botregeneratie zijn sinds de eerste pogingen in de jaren '80 van de

vorige eeuw toegenomen, onder andere vanwege de ontwikkeling van microchirurgie. Cortelli benadrukte het belang van een stabiele bloedklont die na een regeneratieve ingreep moet achterblijven om herstel mogelijk te maken.

Als het gebitselement te ernstig beschadigd is om te behouden maar er te weinig gezond bot over is voor plaatsing van een implantaat, kan botregeneratie ook hulp bieden. Daarover sprak Giulio Rasperini. Ook bij deze aanpak is goede mondhygiëne een voorwaarde voor succes. Met behulp van een graft en resorbeerbaar membraan zijn esthetisch zeer mooie resultaten behaald met goede overlevingskansen.

Als patiënt en behandelaar kiezen voor botregeneratie, is het belangrijk geruime tijd te

wachten alvorens een definitieve gebitsprothese te plaatsen, bevestigde Mauro Fradeani. Tijdens de periode van herstel na een regeneratieve ingreep en plaatsing van het implantaat kan de gingiva zich sterk ontwikkelen en dat heeft gevolgen voor het ontwerp en de positie van de uiteindelijke gebitsprothese. Herstel kan 6 tot 12 maanden duren. Vuistregel is dat de maturatie gereed is wanneer het gingivaniveau een maand lang niet meetbaar is veranderd.

De laatste spreker, Francesco Cairo, liet zien dat het mogelijk is ernstige gingivarecessie bij een gebitselement chirurgisch te herstellen door een flap van de gingiva los te maken en te hechten over de blootliggende wortel. Toepassing van een autologe graft verhoogt de kans op succes. (G. Dekkers, bureauredacteur)

Tandartspolitie

Aangenomen mag worden dat iedere gemotiveerde tandarts het beste wil voor de patiënten. Als hij of zij dat dan ook nog kan aantonen, zijn zowel de patiënten als de zorgverzekeraars blij. De kwestie is natuurlijk hoe een en ander valt te operationaliseren. Die vraag is altijd relevant geweest.

In de vorige eeuw was er, zonder het verleden te willen idealiseren, binnen onze maatschappij nog een vrij groot vertrouwen dat goed opgeleide mensen in verantwoordelijke beroepen zich volgens bepaalde normen gedroegen. En als zodanig was er ook sprake van een zekere vorm van interne en externe sociale controle. Voorzichtig gesteld, bestond een ethisch kader waarin de waarden en normen van de gehele gemeenschap een belangrijke rol speelden. Tegenwoordig komt marktdenken steeds meer centraal te staan. Winst en groei zijn belangrijke begrippen geworden. Het accent komt meer en meer te liggen op aspecten als verantwoording, controle en verzakelijking. De moderne mens is weliswaar nog steeds onderdeel van de maatschappij, maar wordt veel meer dan vroeger op zichzelf teruggeworpen. Termen als noodzakelijkheid, doeltreffendheid en efficiëntie beginnen vertrouwd in de oren te klinken. Legitimatie is tegenwoordig vrijwel gemeengoed; camerabewaking op straat normaal. Identificatieplicht is een geaccepteerd fenomeen en het belang van controles wordt steeds meer benadrukt. Want het zou wel eens kunnen zijn dat het individu, dat immers lijkt uit te zijn op de bewaking van eigen rechten en privileges, de grenzen overschrijdt en als zodanig moet worden gecorrigeerd. Voorts kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat nieuwe wetgeving meer uit lijkt te gaan van de bescherming van de veiligheid in plaats van de rechtshandhaving. Een grote mate van wantrouwen van de overheden naar de burger lijkt niet ondenkbaar!

Optimalisatie en verantwoording

Binnen onze eigen sector zien wij deze ontwikkelingen ook terug. Bij het opzetten van het experiment over de vrije prijsvorming staat het marktdenken centraal. De overheid en de beroepsorganisaties stellen daarin het kwaliteitsdenken voorop. Het begrip kwaliteit blijft daarbij, evenals in de vorige eeuw, nog steeds duister. De indruk bestaat dat heden ten dage onze beroepsorganisaties en veel tandartsen al actief bezig zijn met voortdurende verbeteringen in de praktijkvoering, maar toch worden zij thans aangespoord meer te doen. Praktijkwebsites zijn nodig en daarin moet zoveel mogelijk

kwaliteitsinformatie worden aangeboden. Kwaliteitsjaarverslagen moeten standaard worden en collega's worden aangemoedigd om vooral mee te doen aan onderlinge visitatie. Patiënten worden gestimuleerd hun visie over tandartsen op het web te publiceren, met het gevaar van roddel. Protocollair werken is de standaard en tandartsen moeten liefst zo evidence-based mogelijk bezig zijn. Hygiënetoezicht wordt verscherpt. Een en ander wordt sterk gepropageerd door patiëntenverenigingen, patiëntenplatforms, zorgverzekeraars en overheid. Kortom, alles lijkt erop gericht te zijn - hier is sprake van een trend - dat tandartsen zich steeds meer moeten gaan verantwoorden dat zij daadwerkelijk het beste voor hebben met hun patiënten. Daarbij horen controles.

Consequenties van marktdenken

De vraag is natuurlijk hoe deze verantwoording gestalte moet krijgen. Wat is het effect van deze ontwikkelingen? Wordt de zorgverlening

nu beter of willen de overheid en de zorgverzekeraars op den duur meer grip krijgen op de zorgverlener? Daarbij komt dat het moeilijke vraagstuk van de controle op de verleende mondzorg feitelijk niet kan worden opgelost. Want een zorgvuldige en betrouwbare vergelijking tussen tandartsen en praktijken is onderzoekstechnisch gesproken moeilijk uitvoerbaar. Immers dan zou onderzoek moeten worden uitgevoerd naar onderwerpen als de effectiviteit van de mondzorg, de toegankelijkheid van de zorg in de praktijken, de veiligheid in de praktijk, de bereikbaarheid ervan, de personeelsvoorzieningen, de kosten voor de patiënten, enzovoorts. Daarnaast is de kwestie actueel, als er dan toch kwaliteitscontroles moeten worden uitgevoerd, wie deze controles gaat

uitvoeren en op basis waarvan de criteria zullen worden bepaald. Immers, hoe wil men massaal controleren of tandartsen zich houden aan onder meer behandelprotocollen, hygiënemaatregelen, regels betreffende de afvalverwerking of aangaande de kwaliteit van de röntgenapparatuur? Onwillekeurig krijgt men medelijden met de arme onderzoekers die deze normen moeten gaan ontwerpen en toetsen. Het bovenstaande beziend, rijst de vraag hoe ver de professe moet doorgaan met de consequenties van het marktdenken. Verantwoording en controle horen bij een professe, maar niemand heeft behoefte aan een tandartspolitie.

M.A.J. Eijkman

© Nationale Beeldbank/B. Houweling